

Revolució de vellut a Turquia

Abolició de la pena de mort, concessió de drets culturals per als 12 milions de kurds, ampliació de la llibertat de premsa, reforçament de la lluita contra la immigració clandestina... Amenaçada de ser exclosa del tren per l'ampliació a l'est de la Unió Europea, Turquia va comprar el 3 d'agost el bitllet per accedir a l'estatus oficial de país candidat a l'adhesió. Després de vint anys de blocatge i de retrets de la comunitat internacional, Ankara sembla respondre amb l'adopció de catorze reformes radicals a bona part dels criteris exigits pels Quinze.

Fi del tabú kurd. El pla votat gairebé per unanimitat pel Parlament turc després de setze hores de debat intens preveu substituir la pena capital per la reclusió a perpetuïtat, excepte en temps de guerra. La decisió hauria de beneficiar, per exemple, el líder nacionalista kurd, Abdul-lah Ocalan, empresonat i condemnat a mort el 1999 per "traïció i separatisme". Més enllà del destí del líder del Partit dels Treballadors del Kurdistan (PKK), el paquet de mesures preveu, entre altres, la legalització de programes radiotelevisats en kurd, llengua que, a més, podrà ser ensenyada en el marc de "cursos especials".

Aquestes dues darreres mesures signifiquen la vertadera revolució de vellut encetada a Turquia. Per primera vegada, des de la creació de la República turca, els diputats de l'Assemblea nacional van poder parlar obertament sobre la llengua kurda i l'existència d'altres idiomes al país com el laz, el txerquès o l'àrab. Una pluralitat lingüística que, a més de ser amagada del debat públic, havia estat durament reprimida. L'adopció del turc com a única llengua oficial a Turquia el 1923 va anar acompanyada de mesures draconianes per eliminar les llengües mi-

noritàries, incloent-hi l'assassinat i empresonament d'intel·lectuals kurds, els càstigs corporals així com les contínues humiliacions dels infants a l'escola.

Al mateix temps, les universitats i fundacions properes al Govern intentaven demostrar "científicament" que els kurds eren ciutadans d'origen turc que havien oblidat la llengua turca a causa de llur aïllament geogràfic. Una versió grotesca que quedà inscrita als manuals escolars. Fins a mitjan anys vuitanta, els mitjans de comunicació i la classe política encara es referien als kurds com als "turcs de les muntanyes" o com a "retrograds", "feudals" i "enemics del laïcisme".

La raó esgrimida pel Govern d'Ankara durant tots aquests anys per prohibir la llengua kurda ha estat la del perill de desmembrament de la República. Seguint aquesta lògica tot intent de desenvolupar el kurd com a llengua de cultura ha estat titllat d'activitat "separatista". Tot i que, a partir de 1991, l'ús oral del kurd va ser autoritzat, els tribunals han continuat obrint causes lligades al conflicte lingüístic contra ciutadans kurds. Només cal recordar els casos més recents, com el d'un conductor d'autobús acusat de "terrorisme" perquè els passatgers escoltaven música popular kurda. O el judici obert a sis famílies d'Izmir per haver donat noms kurds a llurs infants. O, encara, el de 325 estudiants de Diyarbakir detinguts per haver enviat una petició al Parlament turc en què demanaven la modificació de l'article 42 de la Constitució perquè permetés l'ensenyament del kurd a les escoles.

Per Murat Bozlak, líder del Hadep (partit prokurd), les reformes adoptades a Ankara signifiquen un important pas endavant cap a la democratització del país. Tot i així, adverteix que encara hi ha molt camí a fer i que caldrà seguir de prop l'aplicació d'aquestes mesures.

En un vot històric, el 3 d'agost el Parlament turc va adoptar un conjunt de reformes innovadores, com l'abolició de la pena de mort i el reconeixement de la identitat kurda. La Unió Europea es mostra entre prudent i satisfeta, a l'espera de veure en quin grau s'apliquen aquests canvis.

El Parlament turc va aprovar un seguit de mesures, com un reconeixement dels kurds (foto dreta), destinades a aconseguir que la Unió Europea permeti a Turquia ser designada oficialment candidata a l'adhesió.

Així, l'obertura de cursos de llengua kurda serà reglamentada pel Ministeri d'Educació, cercle tradicionalment oposat a qualsevol canvi en aquest sentit. Quant a les emissions de ràdio i televisió en kurd, aquestes seran sotmeses al control estricte del Gran Consell per l'audiovisual (RTUK), organisme que ha interpretat tradicionalment en un sentit restrictiu les directrius que asseguren els principis fundadors de la República: "una sola llengua, un sol poble".

Prudència a Brussel·les. Malgrat les felicitacions europees, especialment del Consell d'Europa, la Comissió europea ha refredat l'entusiasme turc. Mentre que Turquia pressiona Brussel·les per donar "proves de coratge" a l'hora d'examinar la seva candidatura a la UE, la Comissió demana "aclariments" sobre el conjunt de reformes votades a Ankara. La Comissió desitja, per exemple, assegurar-se que la fi de les restriccions imposades sobre l'adquisició o la venda de béns per fundacions religioses no musulmanes s'aplicarà a "totes les minories religioses". Sobre la data prevista per obrir negociacions d'adhesió amb Ankara, la Comissió s'ha limitat a recordar que aquesta publicarà l'octubre vinent un in-

forme anual sobre tots els candidats, incloent-hi Turquia. El Govern turc, en canvi, reclama que la data d'obertura de negociacions sigui fixada abans de finals del 2002. Ankara considera que amb el paquet de reformes presentat a començaments d'agost, Turquia ha donat signes evidents de bona voluntat.

Tanmateix, la prudència europea s'explica per altres motius. A més d'una certa desconfiança sobre la manera en què seran aplicades aquestes reformes, el vot del Parlament turc ha agafat Brussel·les de sorpresa. A la cimera sobre l'ampliació de la UE prevista a Copenhaguen el desembre pròxim, el cas turc no figurava entre les prioritats dels Quinze. De fet, fins ara, temes com la pena de mort o el tractament reservat als kurds situaven Ankara darrere dels països de l'Est. A diferència dels antics membres del bloc comunista, Turquia només disposava d'un estatus de precandidata a l'adhesió. Ningú a Brussel·les pensava seriosament a proposar un calendari precís per iniciar les negociacions formals. L'evolució a l'altra riba del Bòsfor canvia ara l'escenari polític, cosa que explica la crida de la Comissió a la prudència.

En segon lloc, alguns responsables de Brussel·les recorden que caldrà seguir de

prop els resultats de les eleccions legislatives del 3 de novembre. Si les enquestes d'opinió no s'equivoquen, els electors turcs castigarán a les urnes els tres partits al poder responsables, als ulls de la població, de no haver sabut controlar una de les pitjors crisis econòmiques del país. El gran beneficiari del transvasament de vots seria la formació islamista moderada Partit de la Justícia i del Progrés. Amb un nou mapa polític a Ankara dominat pels islamistes, el calendari d'aplicació de les reformes adoptades al Parlament es podria veure trastocat.

Els factors exteriors. La manca de respecte dels drets humans a Turquia, el conflicte amb Grècia sobre l'estatus final de l'illa de Xipre i la influència dels militars en la vida política turca han fet oblidar sovint altres obstacles a l'adhesió. Així, la crisi financera del 2001 i la profunda recessió han augmentat la fossa entre Turquia i el bloc dels Quinze. Els objectius fixats pel programa de reforma econòmica, introduït amb el suport de l'FMI, segueixen els consells europeus. Tanmateix, amb una inflació del 45% i amb uns tipus d'interès del 70%, Turquia es troba encara lluny de poder alinear-se al costat dels membres de la UE.

Bülent Ecevit, el darrer dinosaure

Les eleccions anticipades de novembre marcaran la retirada política de l'últim deixeble del fundador de la República turca, Mustafà Kemal. Una nova era política comença a Turquia.

Bülent Ecevit, 77 anys, és un dels actors polítics més importants del seu país des de la segona meitat del segle passat. Aquest home d'estat ha conduït amb mà de ferro el Partit de l'Esquerra Democràtica (DSP), el primer partit al poder avui dia. Al davant d'una coalició governamental tripartida, Ecevit s'obstina ara a romandre al davant de l'escena política malgrat la vellesa i la malaltia que el rou. L'actual primer ministre haurà marcat la Turquia contemporània amb la intervenció militar a Xipre i la detenció del líder del Partit dels Treballadors del Kurdistan (PKK), Abdul-lah Öcalan. També haurà sobreviscut a tres cops d'estat: 1960, 1971 i 1980.

Nascut el 1925 al si d'una família burgesa d'Istanbul, el jove Bülent Ecevit estudia el sànscrit. Després d'haver treballat com a periodista, Ecevit s'adhereix el 1952 al CHP (Partit Popular de la República), creat pel fundador de la República turca Mustafà Kemal, conegut popularment com Atatürk. De seguida Ecevit esdevé una figura central, primer al seu partit i després a tot Turquia, gràcies a la tutela d'Ismet İnönü, el successor d'Atatürk, i del cèlebre Ismet Paixà, president del CHP.

Elegit en les eleccions legislatives de 1957, el jove diputat, discret però brillant, s'oposa a poc a poc al seu tutor. Contra Paixà, el militar de carrera, s'erigeix el civil de la nova generació marcada pel "comunisme", etiqueta contestada pel mateix Ecevit. La tensió no deixa d'augmentar entre els dos homes. Els partidaris d'Ismet Paixà els comparen a Cèsar i Brutus. El 1972, Paixà ha de deixar el seu lloc a Ecevit, escollit a l'assemblea general del partit. El nou president del CHP cerca amb el seu discurs populista la simpatia dels pagesos, obrers i aturats. Les seves paraules són, de fet, una barreja d'eslògans d'esquerres, des de Marx fins a Mao. La dreta l'acusa de ser un "comunista" i l'extrema esquerra el titlla de "nacionalista". Tot plegat no li impedeix de convertir-se, el 1974, en primer ministre.

Les seves victòries. Des de sempre, Ecevit manté viu un gran somni: conquerir Xipre. Aprofitant el cop d'estat dels coronels a Grècia, Ecevit ordena la intervenció armada a l'illa el juliol de 1974 i esdevé el "conqueridor de Xipre". Aquesta victòria espectacular li permet seduir les classes populars. En

canvi, l'economia del país recula vint anys. La crisi financera, sumada a la decisió americana de limitar la importació del tèxtil turc i d'eradicar la producció d'opi, comporta la caiguda d'Ecevit el mateix any. Tanmateix, fins al cop d'estat de 1980, el successor d'Ismet Paixà tocarà el poder encara dues vegades.

Amb la darrera dictadura militar, Ecevit, com la resta de polítics, és apartat de la vida pública. La seva dona i col·lega, Rahsan, crea el 1985 el DSP i Ecevit esdevé el seu líder poc després. De retorn a l'escena política, i coincidint amb la desfeta del bloc soviètic, Ecevit s'adapta al nou ordre mundial.

L'home de bigoti gruixut, gorra negra (signe de compromís amb les classes populars) i jaqueta blava (símbol del seu partit) vol conciliar els extrems del seu partit: tot reclamant-se "nacionalista d'esquerra", defensa els programes de privatització de l'economia turca, lluita per obtenir els crèdits de l'FMI i modifica el seu discurs antiamericà. En política exterior,

Ecevit es gira cap a l'Occident i opta pel consens refredant els conflictes existents amb Síria, Iran i Grècia.

Ascens i caiguda. Després de la descomposició de diferents coalicions governamentals, Ecevit torna al poder el 1998 amb l'ajuda dels militars. El febrer de 1999, davant de les càmeres, amb una veu tremolosa d'emoció, Ecevit anuncia a la nació la captura del líder del PKK, Öcalan, el qual dirigia des de 1984 una guerra contra Ankara per obtenir l'autonomia kurda. Aquest èxit policial assegura a Ecevit un gran salt en les eleccions legislatives d'abril del 1999, en les quals els DSP passa del 14'6 al 21% dels escrutinis.

Alguns mesos més tard, Turquia es presenta oficialment com a candidata a la Unió Europea, iniciativa que desperta un gran optimisme entre la societat civil turca. Tanmateix, oposant-se al president de la República, Ahmet Necdet Sezer, el qual volia lluitar de manera decidida contra la corrupció política i financera, Ecevit provoca un crac borsari que situa Turquia en un forat negre.

Malgrat els seus errors polítics, Bülent Ecevit, continua sent per a molts el símbol de l'honestetat i del consens intern. El seu nom no ha estat mai implicat en els nombrosos afers de corrupció que han esquitxat massa sovint la classe política turca.

Ihsan Kurt

Bülent Ecevit és l'últim deixeble del fundador de la república laica de Turquia, Mustafà Kemal Atatürk.

Unes eleccions amb aires de referèndum

L'Assemblea nacional va decidir el 31 de juliol, per 449 vots contra 62, posar fi a la incertesa política que durava des de l'hospitalització a principis de maig del primer ministre, Bülent Ecevit, i que havia culminat el juliol amb la dimissió de set ministres en tan sols una setmana. La convocatòria d'eleccions legislatives anticipades pel 3 de novembre significa, doncs, una derrota personal del primer ministre, el qual s'hi havia oposat fins a l'últim moment. Amb les enquestes a la mà, Ecevit intentà dissuadir els diputats advertint del riscs d'una pujada electoral dels islamistes moderats, Partit de la Justícia i del Progrés, així com del partit prokurd, Hadep. Davant de la manca de resultats, el primer ministre va intentar fer por a l'opinió pública assenyalant la impossibilitat d'adoptar les reformes demanades per Brussel·les en cas de convocatòria de comicis anticipats.

La tossuderia d'Ecevit per mantenir-se en el Govern ha acabat provocant, però, una autèntica revolta al si de la seva formació, el Partit de l'Esquerra Democràtica (DSP), amb la dimissió de la meitat dels seus diputats. Segons les mateixes enquestes, el DSP perdria la seva representació a l'Assemblea nacional i es mantindria per sota de la barrera del 10% dels sufragis.

Resten, però, algunes incògnites sense aclarir davant d'aquestes eleccions. En primer lloc, plana l'amenaça de la il·legalització del Hadep, acusat de separatisme malgrat haver evolucionat cap a un programa més que moderat. El Hadep ha passat de de-

manar una autonomia política per a les províncies kurdes a reclamar només alguns drets culturals. El partit pro-kurd podria superar aquest cop la barrera del 10% gràcies a una coalició amb els socialdemòcrates turcs, tal i com ja va succeir el 1993. La segona incògnita gira al voltant dels islamistes moderats. Els tribunals podrien impedir a Recep Tayyip Erdogan, antic alcalde d'Istanbul i líder del partit islamista, de presentar-se a les eleccions a causa de la seva estada a la presó el 1999 per un suposat cas de corrupció. En darrer lloc, caldrà veure si el partit Nova Turquia format a última hora per l'antic ministre d'Afers Estrangers, Ismail Cem, i d'altres ex-DSP, aconseguirà guanyar un ampli suport popular més enllà dels cercles econòmics.

Per primera vegada en molts anys, el sistema polític turc, profundament marcat pel clientelisme, es podria veure trasbalsat després de les eleccions del novembre. Enmig d'una crisi econòmica sense precedents, els partits polítics tradicionals no podran captar vots gràcies a les "inversions selectives". Els candidats no tindran altra cosa per prometre als electors que el projecte d'adhesió a la UE, una promesa d'estabilitat i prosperitat per a la majoria de turcs. Aquest és el cas sobretot de l'ANAP, Partit de la Mare Pàtria, de Mesut Yilmaz, autèntic motor del *lobby* proeuropeu a Turquia. Tot esperant una resposta positiva de Brussel·les, els turcs estan cridats a votar en unes eleccions amb aires de referèndum sobre la Unió Europea. **J. T.**

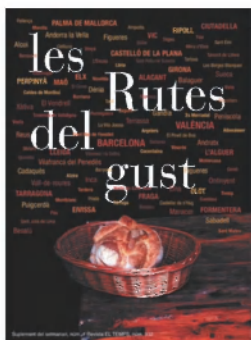
D'altres factors escapen al control d'Ankara. Un atac americà contra l'Iraq, per exemple, amenaçaria seriosament la represa econòmica a Turquia tal i com va succeir el 1991. Per aquesta raó, el gabinet del primer ministre, Bülent Ecevit, fa mans i mànigues per convèncer Washington d'abandonar aquest projecte cada cop més contestat als mateixos Estats Units. A més, els resultats de les properes eleccions a Alemanya, on Edmund Stoiber, el candidat conservador, ja ha

anunciat obertament la seva oposició a l'entrada de Turquia a la UE, podrien frenar l'acostament entre Brussel·les i Ankara. I és que molt sectors europeus consideren que l'adhesió de Turquia, un país majoritàriament musulmà, amb 65 milions d'habitants preparats a fornir la UE de mà d'obra barata, modificaria radicalment la fisonomia de la Unió.

De moment, Ankara ha passat la pilota a Brussel·les. Els propers mesos seran clau en l'evolució de les relacions de la

UE amb Turquia. D'una banda, la classe política turca i la cúpula militar, fins ara omnipresent en la direcció del país, hauran de demostrar llur voluntat en l'aplicació de les mesures votades el passat 3 d'agost. De l'altra, els Quinze hauran de decidir-se sobre la identitat europea, entre una Europa aferrada a la "civilització occidental" o una Europa cada cop més oberta a l'Orient.

Jordi Tejel

Les cobertes de 'les Rutes del gust'

Els lectors d'EL TEMPS interessats a tenir les cobertes per a enquadrar els fascicles de 'les Rutes del gust' poden demanar-les, sense cap càrrec, d'alguna d'aquestes maneres:

- Telefonant al 902 131 025
- Enviant aquest anunci, per correu, amb les dades postals a: **Av. del Baró de Càrcer, 40, 13a. 46001 VALENCIA**
- Enviant-lo per fax amb les dades postals al 963 534 569
- Enviant un missatge electrònic, amb les dades postals, a eltemps@eltemps.com

Les tapes es lliuraran al final de l'obra